

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Hanna Wróblewska

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

odpowiadając na interpelację nr 2669 Pana Posła Jana Michała Dziedziczaka z 29 kwietnia 2024 roku w sprawie zabezpieczenia polskich archiwaliów i muzealiów znajdujących się w Londynie, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących wyjaśnień.

Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie oraz Studium Polski Podziemnej to instytucje powołane w celach związanych z realizacją polskiego interesu publicznego w warunkach emigracji politycznej. Powołanie tych instytucji ściśle wiąże się z kontekstem historycznym. Są instytucjami prywatnymi, ale ich działalność stanowić miała kontynuację działań polskich władz publicznych działających na emigracji w dziedzinie dokumentacji, badań i popularyzacji historii Niepodległej Polski. Z tego też względu polskie organy publiczne cywilne i wojskowe przekazały tym instytucjom swoje zasoby. Przekazanie tych bezcennych zbiorów nastąpiło na podstawie stosownych aktów prawnych wydanych przez organy władzy publicznej na wychodźstwie, w tym Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Radę Ministrów. Następnie, przez kolejne dekady, zbiory te były rozbudowywane w wyniku łączenia poszczególnych polskich instytucji i ich zbiorów oraz darowizn – od osób prywatnych, jak i polskich organizacji kombatanckich, społecznych, kulturalnych itp. Powstał w ten sposób ogromny i unikalny zasób archiwalny, obejmujący również dokumenty wytworzone przez organy Państwa Polskiego, odpowiadające definicji państwowego zasobu archiwalnego w myśl art. 15 ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Jednocześnie instytucje te od początku działały zgodnie z jurysdykcją brytyjską, co dotyczy zarówno form prawnych samych instytucji, jak i kwestii własnościowych, w tym dotyczących zbiorów. Prawo brytyjskie reguluje także stosunki między obiema organizacjami – po ich połączeniu dokonanym w latach 80. XX w.

Kwestia statusu prawnego zbiorów jest zatem niezwykle złożona, co wynika zarówno z relacji przepisów wydanych przez organy władz emigracyjnych oraz przyjętej ustawą o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, jak i brytyjskich przepisów regulujących funkcjonowanie podmiotów krajowych oraz ich majątku. Dodatkowym czynnikiem jest kwestia różnicowania i wielości źródeł pochodzenia poszczególnych zbiorów. Kwestia zgromadzonych w Instytucji zbiorów powinna być zatem traktowana w sposób systemowy, z uwzględnieniem braku środków prawnych Ministra KiDN wobec koleje brytyjskiego podmiotu oraz ogólnej polityki prowadzonej w tym obszarze przez kolejne rządy RP. W obecnej sytuacji Minister KiDN swoją rolę widzi przede wszystkim w partnerskiej współpracy z instytucjami emigracyjnymi, w tym we wspieraniu działań najważniejszych z punktu widzenia interesu publicznego oraz starań o to, aby zbiory były w jak największym stopniu uporządkowane, zabezpieczone oraz szeroko udostępniane w celach badawczych i popularyzatorskich.

Informacja dotycząca zasad przetwarzania danych osobowych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz praw osób, których dane są przetwarzane została zamieszczona na stronie <http://bip.mkidn.gov.pl> w zakładce ochrona danych osobowych.

Odnosząc się do szczegółowych zagadnień związanych ze zbiorami Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie oraz Studium Polski Podziemnej zawartych w interpelacji, uprzejmie wyjaśniam co następuje.

Ad 1.

Podkreślić należy, że działania, których dotyczy punkt 1 interpelacji, podejmowane i realizowane są przez instytucje będące gestorami archiwaliów i muzealiów. Minister KiDN nie odpowiada za inwentaryzację czy sposób lub poziom zabezpieczenia, przechowywania lub ochrony zbiorów, nie posiada też całościowych danych pozwalających na ocenę stopnia zaawansowania lub poziom wykonywania tych procesów.

Zwracam jednak uwagę, że prace związane z polepszeniem stanu zabezpieczenia i opracowania zbiorów systematycznie postępują i obejmują kolejne części zbiorów, co jest wynikiem własnej działalności instytucji, jak i prac realizowanych z polskich środków publicznych, w tym ze środków MKiDN w ramach rządowego programu dotacyjnego oraz działań realizowanych bezpośrednio przez polskie podmioty publiczne, w szczególności Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych.

Ad 2.

Zaistniała sytuacja wynika z okoliczności faktycznych i prawnych nakreślonych we wstępnej części niniejszej odpowiedzi, w szczególności brytyjskiej podmiotowości prawnej Instytutu Polskiego i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie oraz brytyjskich przepisów regulujących stosunki majątkowe tego podmiotu, w tym prawa do archiwaliów i muzealiów.

Ad 3.

Kolejne rządy RP nie podejmowały działań zmierzających do zmiany statusu lub lokalizacji dokumentów zgromadzonych w Instytucie Polskim i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie (będącym także w posiadaniu zbiorów Studium Polski Podziemnej). Również obecnie nie planuje się zmian w tym zakresie, rolą MKiDN jest przede wszystkim wspieranie działań skutkujących zabezpieczeniem, uporządkowaniem i udostępnianiem zbiorów zgromadzonych w Instytucie Polskim i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie, w szczególności w celach badawczych i popularyzatorskich.

Ad 4.

W trosce o odpowiednie zabezpieczenie i upowszechnienie bezcennych zbiorów obydwu instytucji Minister KiDN od wielu lat udziela im finansowego wsparcia. Szczegółowe dane w tym zakresie znajdują się w odpowiedzi na pytanie 7.

Ad 5.

Instytut Polski i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie jest właścicielem przedmiotowej nieruchomości, w której posiada swoją siedzibę, przechowuje i udostępnia zbiory oraz prowadzi różne rodzaje działalności na rzecz polskiej społeczności emigracyjnej. Minister KiDN, nie posiadając prawa własności do wskazanej nieruchomości (ani żadnej innej, których dotyczy interpelacja), jak również żadnych uprawnień władczych w stosunku do Instytutu, nie ingeruje w sprawy związane z jej utrzymaniem ani prowadzoną w niej działalnością.

Ad 6.

Ministerstwo ze smutkiem śledzi i przyjmuje do wiadomości doniesienia dotyczące długotrwałego sporu między obiema tak zasłużonymi instytucjami. Niemniej, nie będąc jego stroną, Minister KiDN nie ma żadnych środków prawnych pozwalających na ingerowanie w sprawy niezależnych podmiotów. Pragnę nadmienić, niezależnie od powyższego, że merytoryczne jednostki MKiDN pozostają w kontakcie z obydwoma środowiskami i wspierają wszelkie inicjatywy podejmowane w celu rozwiązania kwestii spornych, w trosce

o dobro zgromadzonych w obydwu instytucjach zbiorów stanowiących bezcenne zasoby polskiego dziedzictwa kulturalnego i naukowego.

Ad 7.

Zarówno Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, jak i Studium Polski Podziemnej korzystały w minionych latach ze środków będących w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Poniżej znajduje się zestawienie działań i przyznanych środków w podziale na źródła finansowania:

1. Wsparcie uzyskane w ramach Programu Ministra KiDN „Wspieranie Archiwów, Bibliotek i Muzeów poza Krajem” (WABiM)

- edycja 2023

beneficjent: Instytut Polski i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie,

zadanie: *Rozbudowa infrastruktury informatycznej i upowszechnianie wiedzy o PSZ oraz AK,*

dofinansowanie w wysokości 960 000 zł.

Informacje o efektach zrealizowanych zadań zostały upublicznione zgodnie z wymogami regulaminu programu na stronie własnej Instytutu <https://pism.org.uk/pl/>.

- edycja 2024

beneficjent: Instytut Polski i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie,

zadanie: *Opracowywanie, zabezpieczanie, digitalizacja i popularyzacja zasobów archiwalnych oraz muzealnych,*

dofinansowanie w wysokości 960 000 zł.

Zadanie jest w trakcie realizacji.

2. Wsparcie realizowane przez Naczelną Dyрекję Archiwów Państwowych:
 - a) w latach 2010-2023 Instytut Polski i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie otrzymał wsparcie o łącznej wartości 342.335,21 zł, przy czym w roku 2010 wsparcie to pochodziło z Programu Ministra „Kultura Polska za Granicą”, w latach 2011-2013 z Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, a w latach 2014-2023 bezpośrednio ze środków Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (plan finansowy na ten cel został zwiększony przez MKiDN). Wsparcie obejmowało sfinansowanie prac zabezpieczających, porządkowych i ewidencyjnych dotyczących zbiorów Instytut Polskiego i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie oraz zakup materiałów archiwizacyjnych. Szczegółowe dane dotyczące łącznych kwot oraz ich przeznaczenia w zakresie zasobów archiwalnych Instytutu Polski i Muzeum im gen. Sikorskiego w Londynie zostały zawarte w załączniku nr 1 do niniejszej odpowiedzi;
 - b) w latach 2010-2023 Studium Polski Podziemnej otrzymało wsparcie o łącznej wartości 528.799, 02 zł, przy czym w roku 2010 wsparcie to pochodziło z Programu Ministra „Kultura Polska za Granicą”, w latach 2011-2013 z Programu „Dziedzictwo Kulturowe”, a w latach 2014-2023 bezpośrednio ze środków Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (plan finansowy na ten cel został zwiększony przez MKiDN). Wsparcie obejmowało sfinansowanie prac zabezpieczających, porządkowych i ewidencyjnych dotyczących zbiorów Studium Polski Podziemnej oraz zakup materiałów archiwizacyjnych. Szczegółowe dane dotyczące łącznych kwot oraz

ich przeznaczenia w zakresie zasobów archiwalnych Studium Polski Podziemnej zostały zawarte w załączniku nr 2 do niniejszej odpowiedzi.

Ponadto aktualnie trwają rozmowy o współpracy pomiędzy Instytutem Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego a instytucją podległą resortowi kultury – Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika” dotyczące konserwacji wybranych pamiątek narodowych ze zbiorów tej instytucji. W przypadku ich pozytywnego finału w pierwszej kolejności (w 2024 r.) konserwacji poddana zostałaby historyczna polska flaga zawieszona po zdobyciu Monte Cassino na ruinach klasztoru przez żołnierzy 12 pułku ułanów podolskich II Korpusu PSZ.

Z poważaniem

z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

PODSEKRETARZ STANU

Andrzej Wyrobiec